

GÄRDESLINGAN & RÖÅSLINGAN

Rev 2009-11-30

Välkommen på upptäcktsfärd i Brevik. Orten ligger vackert inbäddad mellan Vätterstranden och magnifika lämningar från istiden.

Brevik har en gammal historia. Koppling till Vadstena kloster är stark. Kyrkan, liksom liljestenen, har sitt ursprung från medeltiden. Orten har även en stark sjömanstradition. På 1800-talet fanns här ett dussintal råseglare där ett flertal lokala lastplatser spelade en viktig roll. Man skeppade bl a tegel till Karlsborgs fästning, torv till Motala Mekaniska Verkstad, fin sand till glasbruk, samt timmer. Orten är även en del av den bördiga Guldkroken. Dagens betydligt lugnare Brevik är en attraktiv turistort.

Ett bra sätt att uppleva olika delar av Breviks historia är att gå någon av de lokala vandringslederna. Ledbeskrivning finns på nästa sida.

Breviks hembygdsförening

Ovan t v: Nyborg
(Foto: Bengt Nilsson, BN)

Ovan t h: Vid Dammängen
(Foto: Glenn Larsson)

T h: Vättersvallen
(Foto: Sven Ingvar Nilsson)

Nästa sida: Milsten (BN)

LEDBESKRIVNING

I Brevik finns två lokala leder. Båda utgår från Vättersvallen vid Breviks Camping där det finns en stor parkering. Se även service på första sidan för alternativ. Båda slingorna beskrivs medurs.

Gärdeslingan

Gärdeslingan är 9,7 km lång och har vita markeringar. Leden går genom ett omväxlande natur- och kulturlandskap som även visar mäktiga spår av istiden. Slingan är till större delen mycket lättvandrad. Den nordligaste delen har dock en kraftig stigning som går att undvika genom att korta ned vandringen något. Svårighetsgraden ligger från lätt till medel beroende på ditt vägal.

1. Vättersvallen är en allmänning. Det gav bönderna i de västligaste delarna av socknen Brevik tillgång till sjön Vättern för utskeppning av timmer och massaved. Under 1940- till 60-talet fanns här en festplats där många kända svenska artister har uppträtt. Festerna som anordnades var ett sätt för Breviks AIF att få in pengar till sin verksamhet.

2. Svenstorp. Här bodde den förr välkände Karl Jonsson. Han var skeppare på Vättern. Smeknamnet "Brevikaprästen" fick han dock inte av religiösa skäl, utan snarare för sitt mustiga språk.

3. Korsvägen. Det hus som ligger vid de öppna fälten heter Korsvägen och har fått sitt namn av den väg som förbinder 195:an med vägen mellan Brevik och Tibro.

4. Hinsegården. Gården räknas som den nordligaste i den bördiga Guldkroken. Under andra hälften av 1800-talet drevs gården av köpmannen och riksdagsledamoten Carl Jakob Fogelin. När han dog 1899 restes en enorm gravsten på Breviks kyrkogård över hans grav. I början av 1900-talet tog mågen Isak Winberg över gården. Han var komminister i Stockholm och blev känd (och ökad) pga bränneriet på gården. Verksamheten var något opasslig med prästyrket. En senare ägare var direktör Geo Bengtson som på 1950-talet gift sig med ägarinnan Gerda Aspelin (Smedberg). Han startade många verksamheter, bl a Guldkrokens Motell och bensinstation. I och med hans död, kom dock aldrig motellrelsen i gång. Nu är det klubblokal för Brevikens Golfbana.

Väster om Gärde kortar du av vandringen om du vill undvika stigningen upp mot Gardis.

5. I stigningen upp mot Gardis växer stora, vackra mattor av ljung (*Calluna vulgaris*), Västergötlands landskapsblomma. Mot slutet av den senaste istiden, för 11 000 år sedan, inträffade en tusenårig klimatförsämring. Inlandsisen började växa igen och plogade upp hela den stora plåtå du är på väg uppför. Det skapade en serie långa ryggar som kallas den **mellansvenska randmoränzon**.

6. Gärdesmossen. Den stora torvmossen var tidigare en sockenallmänning. Här bröt de lokala bönderna sitt eget husbehov av brännrotv och strössel till ladugårdar.

7. Tittås. Den stora byggnaden byggdes ursprungligen som fatigstuga i början av 1900-talet.

8. Nedanför dammen finns en **vädur**. Det är en sorts pump som drivs av strömmande vatten. Längre nedströms låg en **träbassäng** som förr användes av hemmafruar i närområdet för stortvätt.

9. Här låg Hinsegårdens brygga. Intill fanns även ett stort sågverk som tillhörde gården. Efter en kort strandpromenad är du tillbaka till startpunkten vid Vättersvallen.

Röåslingan

Leden är 8 km lång och har blå markeringar. Den passerar gamla torp och ett vackert molandskap. Här finns även det geologiska reservatet Stora Röå. Slingan är lättvandrad, men bitvis kuperad. Svårighetsgraden ligger runt medel.

1. Vättersvallen. Se Gärdeslingan.

10. Leden följer här den gamla landsvägen och passerar ett rött uthus. Här drev entreprenören Rune Gran en kioskrörelse. Hans företag hyrde ut bodar och stånd, samt anordnade lotterier och vinster till länets många festarrangörer.

11. Haga (N) och Nyborg (S). Här bodde två snickare som byggde en stor del av ortens hus som är från första hälften av 1900-talet.

12. Det sista huset i den här raden heter **Hagastugan** och den siste bofaste hette Rikard Borg. Till Rikard gick man för att spela kort eller tippa. Rikard fick i en Tolva på tipset på den rad han ärvt av sin mor.

13. Kattås. Det är ett av de åtta torp som hörde till Röå gård. De övriga hette Betlehem, Erikstorp, Hurrås, Källefäll, Rödberga, Röåängen och Åstorp.

14. Hurrås. I torpet var även Röå krog inrymd. Hurrås var det torp som hade åretruntboende längst. Makarna Artur och Greta Borg bodde till i början av 1970-talet. Mitt emot Hurrås ligger **Guldkrok** som inte var ett torp utan en statorbostad. Namnet har det fått efter den bördiga bygd vid Vätterns strand som sträcker sig från Almnäs strax söder om Hjo till Hinsegården i Brevik.

15. Här står en av de sju **milstenar** som finns i Brevik. Milstenarna restes år 1707 och har Karl XII:s monogram.

16. Röå ledet (Röalét) var de grindstolpar av sten med grind som markering av gårdstomten.

17. Oxnaacken fick troligen sitt namn p g a att den är brant. Man behövde en eller ett par oxar för att transportera tyngre varor över åsen.

18. Röåsjön. Den ca 8 m djupa sjön är näringsfattig och saknar tillflöde och avrinning. Denna typ av sjöar drabbas hårdast av försurning. Nära sjön finns vindskydd, grillplats och TC. Här ligger även **naturreservatet Stora Röå**.

19. Mon. Edvin Blomberg handgrävde 513 gravar under sina 36 år som kyrkvaktmästare. Tillsammans med sin hustru Lotten fick de 13 barn.

SERVICE

A. Breviks Camping: Förutom camping finns kiosk, parkering, dricksvatten, dusch, WC och badplats med en lång och fin sandstrand. Tel 0505-311 10.

B. Brevikens Golfklubb: Hotell och restaurang (öppet sommarhalvåret), samt parkering. Tel 0505-590 75.

C. Mindre parkering på Gärdeslingan.

D. Röåsjön: Vindskydd, eldplats, TC, samt soptunna. Närmaste parkering finns i Brevik.